

сила права людини загальним ідеалом людства, який вже протягом 60 років є нормативним мірилом для законодавчої і правозастосовної діяльності всіх держав — учасниць ООН. Вона закріплює завдання, виконання яких мають прагнути всі народи та всі держави. Серед цих завдань — рівність, братерство та повнота таких можливостей, як право на життя, свободу та особисту недоторканність, свободу від рабства, тортур, жорсткого і нелюдського поводження і покарання. Цей важливий міжнародно-правовий документ став віхою у розвитку світової цивілізації. Він заклав на демократичних засадах програму дій щодо реального утвердження та функціонування на практиці прав людини.

Таким чином, у різні епохи проблема прав людини, незмінно залишаючись політико-правовою, набувала релігійно-етичного, філософського звучання. Людство на шляху утвердження прав і свобод людини пройшло тернистий шлях, крок за кроком обмежуючи всевладдя держави, поширюючи принцип рівноправності на все більше коло осіб та відносин між ними.

О. І. Ковальчук, здобувач

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Інститут суспільного мовлення як один з найбільш ефективних механізмів забезпечення свободи слова є невід'ємним атрибутом демократичного суспільства. Основними цілями цього суспільного інституту є забезпечення свободи слова, обмеження прямого впливу держави на діяльність ЗМІ, забезпечення доступу різних суспільних груп до каналів масової комунікації та представлення їхніх інтересів в інформаційному просторі в умовах ринкової економіки та комерціалізації ЗМІ. Природно, що найбільшого розвитку суспільне мовлення набуло у країнах з тривалими демократичними традиціями: Великій Британії, Франції, США, Швейцарії тощо. Саме системи суспільного мовлення країн розвиненої демократії на сьогодні є моделями, на які орієнтуються країни, що знаходяться на етапі демократичних трансформацій, у тому числі Україна.

У рекомендаціях, розроблених Європейською мовною спілкою (ЄМС) (European Broadcasting Union), систему суспільного (громадського) мовлення або систему мовлення на службі у громадськості (*public service broadcasting*) визначають як систему мовлення, призначену для громадськості, фінансовану та контрольовану громадськістю. Головними принципами

функціонування системи суспільного мовлення ЄМС вважає: незалежність її програмної політики та фінансово-господарської діяльності від впливу з боку будь-якої з гілок державної влади всіх рівнів, а також політичних, економічних, релігійних та інших груп і орієнтацію на якнайширше задоволення інформаційних потреб усіх верств і груп суспільства. Зміст програм суспільного мовлення згідно з рекомендаціями ЄМС мають складати інформаційні, розважальні, освітні, спортивні та інші подібні програми для всіх вікових та соціальних груп.

Для більшості країн світу, крім низки добре відомих винятків, характерним є функціонування національного мовлення, що фінансується за рахунок бюджетних коштів. Такого типу мовні організації значно сприяють забезпеченню прав громадян на отримання різноманітної інформації і ознайомлення з різними точками зору, на вільний рух інформації, ідей і думок. При цьому ступінь впливу подібних мовних організацій залежить від певних факторів, включаючи нормативно-правове поле їх діяльності. Типовий закон про суспільне мовлення покликаний підказати, яке саме законодавство зможе допомогти у формуванні і розвитку суспільного телебачення.

Міжнародні стандарти мають велике значення для організацій суспільного мовлення. Передусім необхідно захистити суспільного мовника від політичного чи комерційного втручання у його діяльність; іншими словами, організація суспільного мовлення повинна бути дійсно незалежною, а її редакційна свобода підлягає повному дотриманню. Більше того, програми такої мовної організації мають відповідати суспільним інтересам і завжди вирізнятися рівновагою і неупередженістю. Саме ті мовні організації, які відповідають таким вимогам незалежності й об'єктивності, називаються суспільними мовниками.

Що стосується України, то останнім часом у нашій державі сформувалося декілька підходів до утворення системи суспільного мовлення. Згідно з першим, найбільш поширеним підходом система суспільного мовлення має бути створена на основі майна та організаційної структури Національної телерадіокомпанії України (НТКУ), регіональних ДТРК, телеканалу «Культура», а також ДТРК «Всесвітня служба “Українське телебачення і радіомовлення”». Таким чином, передбачаються фактична ліквідація державного мовлення та його заміна на суспільне мовлення.

Сутність другого підходу до створення системи суспільного мовлення полягає у поступовому реформуванні державного мовлення в напрямі його часткового збереження за одночасного створення на наявних потужностях НТКУ та регіональних ДТРК телерадіоорганізації, яка за своєю організаційною структурою, принципами діяльності та програмною політикою була б близькою до російського телеканалу «Культура» або американського «Discovery».

Третій підхід передбачає збереження повноцінного державного мовлення та утворення на новій матеріальній й організаційній основі системи суспільного мовлення.

Слід зазначити, що 17 квітня 2014 р. Верховна Рада України прийняла Закон «Про суспільне телебачення і радіомовлення України», в якому передбачено, що зазначена компанія створюється на базі національної телекомпанії, радіокомпанії, «Укртелефільму», державних телекомпаній «Всесвітня служба “Українське телебачення і радіомовлення”», телерадіокомпанії «Культура» та ін. Законом передбачено, що компанія фінансується за рахунок бюджету протягом чотирьох років з дня набирання чинності цього Закону. Після цього періоду компанія може фінансуватися за рахунок продажу власних програм, добродійних пожертвувань, інших надходжень. Фінансування телекомпанії з бюджету становитиме 0,2% витрат держбюджету. При цьому Закон обмежує кількість реклами на суспільному телеканалі, її розмір не може перевищувати 5% часу протягом години.

Прийняття цього Закону є важливим кроком у формуванні суспільного мовлення в Україні. І тепер постає запитання: яким чином запровадити прогресивну систему національного телерадіомовлення за нинішніх політичних та економічних умов так, щоб уникнути вад перехідного періоду і забезпечити виконання всіх суспільно важливих завдань, які нині покладено на державне телебачення і радіо? Адже вкрай важливо забезпечити процес розвитку та популяризації інституту суспільного мовлення серед суспільства та позиціонування тієї важливої мети, яку воно несе для розвитку громадянського суспільства в Україні.

О. И. Поклонская, соискательница

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЖУРНАЛИСТА В УКРАИНЕ

В функционировании средств массовой информации журналистская деятельность является ключевой, именно поэтому вопросам ее регламентации и защиты прав и свобод журналистов в Украине посвящен ряд законов, которые соответствуют в обозначенной сфере международно-правовым стандартам. Украинское законодательство в части регулирования свободы слова и распространения информации все больше стандартизируется под воздействием международных правовых положений. Информационные процессы приобретают все более глобализованный характер, что ведет к поиску одинаковых правовых решений в их регулировании.

Правовые основы деятельности журналистов в Украине определены Конституцией Украины, законами Украины «Об информации», «О печатных